

Paulí, *Espurnes* v, 5), i fins als Pirineus: «Lo Prat del siphó» afores de Puiforniu (1959). Més d'això, infra, a *senyora*.

L'ús intensiu de la combinació emfàtica *si senyor* (on l'ús del mot no implica cap matís de respecte) dóna lloc a alguna més (V. nota interromànica sobre això de Spitzer, *Litbl.* xxv, 71-72). En terres valencianes, sobretot, seguit del NP, s'estén molt la reducció a un monosíl·lab; a certs llocs sense emmudir la *-r*: *sor* al Pinós de Monóver (*Caseta del sòr de Ramos*, 1963); per la Ribera i encontorns sentim pertot *sò*: «ho donaren al sò Flores», «m'ho diu el sò Paulino», Polinyà; de Sueca passa per ser típic, usar-lo en lloc del *Tio* --- tan general dels homes del poble adults en tot el domini valencià: en lloc de *el Tio tal* allà diuen *el So Pep*, *el So Cuenca* etc. (1962). En canvi, a la Ribera Alta l'escapçament es fa per la inicial, i en lloc de *el Tio tal* diuen *el yo Pep* i semblants, a Alberic (1962)

A Mallorca s'ha produït una superposició amb *En*, que troba paral·lels en llengua d'oc, on la cosa comença ja a l'E. Mj., i fou del vocatiu arcaic *sényer* (no de *senyor*). *Sényer(r) En Pere* > *señan Pere* > *sen Pere*. Personatge d'una comedieta de PdAPenyà és «El Sen Freixura: Regidor major; vestit de lo mateix; edat ja avançada», un «pagès antic, y ric o acomodat» (*IdOr* I, 2). M. d. S. Oliver mostra la gradació de respecte: nul en l'intermedi, mitjanet en el primer: «el *sen* Pere de les tàperes, i en Tomeu el cooner, i D. Nemesi Fernández ---» (*L'Hostal de la Bolla*, 27). *DAG*: «*Sen* (Mall., Men.), tractament que es donava als pagesos vells que no eren amos: era índici de bona reputació, no s'aplicava als viciosos».

És fàcil notar la forma com es parla del «*sen* Pere Mel» l'etsecaiador, i de molts altres, en les cites que vaig donant del *Manyoc de F. Mall.* (79 etc.) de JnRoselló (p. ex. a *SEC*). «*Sen*, tractament mallorquí dels conreadors i guardians pobres», *AMAlcover* (*BDLC* IX, 248); «s'entrega devers les 4 *sen* Antoni Reynés i Roca --- carboner ---» Esporles, «per aglapir *el sen* T. Rigo ---» (*BDLC* XIII, 8, 13). En tinc oralment notes de quasi tot Mallorca (almenys a tot el Ponent), en uns pobles pronunciat amb *e*, en altres amb *ɛ*, en els restants entremig. Observem també que va amb l'article elevat *el*, igual que *l'amo*, i no pas amb el planer: *es El sen Toni, Cal sen Pere*, a Andratx (Mascaró, 23E7); *el sen Toni Gil*, Bunyola; d'altra banda *Cal sen yém valanti*, Estellencs; al «Serrall d'en Vent» li ve el nom d'un que li deien *el sen vent*, Puigpunyent; en fi *Cal sen Doi* (Masc. 8W15) i *Coster de sen záyma Nicolau* a Valldemossa; *Cova del sen Colau* a Felanitx (1963-4).

A penes cal que diguem que és fantàstica i absolutament indefensable la provenença del ll. *SENEM* 'vell', en què somia estranyament l'etimòleg d'*AlcM*: ¿encara cal recordar-li que aquest mot arcaic no ha sobreviscut en cap llengua romànica i era ja mort en llatí vulgar?

Doncs això ja fou molt vell en el Llenguadoc: i ja hem notat supra exs de la combinació cat. *sényer En*, 60

tan freqüent, i que s'hi prestava. Així «*senber en*» es podia reduir a *senh en*: p. ex. *Senb' En Peire, senh' En Linhaure* etc., assegurats pel compte de síl·labes en B. de Born, G. Figueira, Guiraut de Borneilh, ed. 1894, § 6, p. 48; Levy, *Litbl.* XIX, 419; PSW VII, 580b; o bé es reduïa a *sen en* o merament *senh* o *sen*.⁴ Així trobem, molt repetit, *senh* en el poema geomàntic d'un ms. del primer terç del S. XIV, en parlar del Llgd. occidental, p. p. Contini (*Jubilaria Friburgensis* 1939; Rohlf's, *ASNSL* CLXXIX, 66) I *sen* és molt freqüent en els textos de 1377 guardats en els *Archives de la Commune Clôture* de Montpeller: «los senhors obriers deron ad acapte a *sen* Johan Roquet, cordier ---», «e-ls senhors obriers lauzeron una vendition facha a *sen* Pal Costa de Sant Joan de Vedas per *sen* Jacme dels Guortz, ortolan» (*RLR* III, 163, § 62, § 60 i passim).

DERIV.: *Senyora* En llatí l'adjectiu comparatiu *senior* era femení igual que masculí. El resultat fonètic d'aquest femení havia de ser *la senyor*, forma que restà llarg temps en gallego-portuguès, i en queda algun testimoni cast. ant. (Arx. de Hita); pogué quedar-ne algun rastre en català, si bé només ens en consta l'ús com a NP: «Ego *Senior* femina» en un doc. de Terrassa de l'any 937 (*BABL* VII, 838), però tot seguit es degué generalitzar la forma *senyora* amb terminació femenina, en català com en llengua d'oc; encara que en aquesta el gascó conserva formes paral·leles com *lhevadó* f. 'llevadora', per tant no ens estranyaria de trobar-hi aquest femení en *-or*, però no n'hi ha testimoni segur; encara que en el trobador Guiraut de Calansó (que passa per ser gascó o de Guïena) hi hagi el vers «domn' e *seignor* et amic, volrai dir» (*PSW* VII, 582-3), però es pot entendre *seignor'* e amb elisió de la *-a*

Tenim el f. *senyora* ja en clàssics dels Ss. XIV i XV: «així con a Déu plac, la dita *senyora* infanta, muller del dit Sr. Infant N'Anfós, passà d'aquesta vida ---», Muntaner (a. 1327, Casac. VIII, 61 8); «moltes virtuoses *senyores* qui en lo món són estades», *Tirant de Galba* (Ag. III, 311). Abans, el que feia joc amb *senyor*, com a femení, era, tant en català com en italià, *dona* (quan *fembra* era el mot viu per dir 'dona, llatí *mulier'*): «*Senyors e dones*» comença un orador el seu parlament en el *Decameron* (VI, § 10, 372.4, = «*signori e donne*» en l'original, edició de 1961, 398.24).

Amb *z*: en una cobla recollida a Àger: «Caritat, *senyora*, / caritat, si us plau, / que 'n venim de Roma / y en portem corona / per Sant Micolau» (Porcióles, *Folk. d. la V. d'Àger*, p. 26). Pall. *siñóres* 'repelons, reiveixins' Tavascan i Esterri de Cardós (1934), però *señóres* 'mules, durícies' a Espot: perquè a la serventa (mans avesades) no se li'n fan. No deu venir del preliterari *senyor* f. abans comentat, sinó d'una contracció vulgar, a la manera del masculí *só*, ja citat: *Vinyes de la seño Dolores*, Beniatjar; Sequer de la *sò* Andrea, Sueca (1962), el *Camp de la só* Maria, Torre les Maçanes (1963).

En les nostres comarques occid, tant del Princ. com